

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hans den III.

Falsleds Kongerække

1777 - 1911

N. Junker Jacobsen

FALSLEDS KONGERÆKKE

1771 – 1911

”Luften er åben og klar
over Faaborgalperne
med sigt ned over de
grønne sejlede øer i
det lyse blå hav med
kutternes hvide stjerner”

(Palle Lauring)

November 1978

Falsled Kro.

Falsled Kro og dens første kromand

Alt har jo en historie og Falsleds kongerække naturligvis også, men lad os først begynde med årsagerne til dynastiets opståen i 1777.

Første halvdel af 1700-tallet skulle blive af den største betydning for den lille idylliske landsby Falsled ved Helnæsbugten. Ophavsmanden hertil er sikkert at finde blandt ejerne af de ved og i nærheden af Helnæsbugten beliggende store herregårde: Løgismose, Damsbo, Steensgaard, Østrupgaard og Hvedholm. Disse store jorddrotter var – ligesom deres standsfæller i det øvrige Danmark – naturligvis ikke særlig begejstrede for loven, der påbød, at al handel skulle foregå over købstæderne, og nu mente, at tiden var inde til for deres vedkommende at få etableret en for dem mere fordelagtig ordning.

Hvad skete der da? - Ja, der skete først og fremmest det, at etatsråd Frederik Hein til Steensgaard (gift med Susanne Brahe til Hvedholm) i 1743 skriver om Falsled: ”at det for beboerne kunne være nyttigt, at de ved stranden indskibede deres varer og herved sparede den lange kørsel til købstæderne.”

Muligvis har etatsråden været en bondeven i lighed med den lidt senere grev Reventlow på Brahetrolleborg, men mon det er at gå i for små sko at antage, at han ved sin omtale af det nyttige for beboerne også har tænkt på det nyttige for ham og hans standsfæller på førnævnte store godser?

Nå, nok om det! Såvidt vi kan se, vinder etatsrådets smukke tanke gehør hos Den enevældige Majestæt Kong Christian den VI, og grundlaget for en

udskibningshavn ved Falsled er lagt. Og herefter var der straks en rask og ambitiøs Falsled-bonde, der tog sagen i sin barske næve. Det står i alt fald fast, at han i 1744 – efter ansøgning fra Greve Conrad Ditlev Reventlow til Brahetrolleborg og anbefaling af stiftsamtmand Greve Christian Rantzau – opnåede kongelig bevilling til i Falsled ”at holde et kro og værtshus samt for billig betaling at betjene de rejsende med logement samt spise- og drikkevarer.”

Bevillingen omfattede også købmandshandel og retten til at brygge øl og brændevin, alt mod en årlig afgift af 4 rigsdaler til den kongelige kasse. Bevillingen blev den 22/6 1744 tinglyst ved Sallinge herredsting og kort efter den 26/6 1744 ved Brahetrolleborg birkeret. Den originale af Christian den VI på Hirschholm Slot underskrevne bevilling er bevaret og findes på Rigsarkivet.

Kroens første ejer var, som nævnt, en Morten Jensen, også kaldet Morten Jensen Kromand, søn af en husmand i Falsled. Hvorvidt Morten Jensen magtede at leve op til at blive skibsreder og dermed transporterer sine varer ad søvejen, som det blev tilfældet for senere af kroens ejere, forlyder der intet om. Men at der i Morten Jensens tid er blevet sejlet både til og fra Falsled, er der ingen tvivl om, thi det var der blevet i århundreder, Fra vikingetogenes begyndelse og fremefter var skibe stået ud fra Helnæsbugten, Fortæller den berømte Helnæssten, runestenen fra omkring år 825, os det ikke tydeligt nok?

Rolf Nore-Gode satte stenen
efter Gudmund sin brodersøn.
De gæve mænd druknede på havet.
Aaver ristede runerne.

Og videre. I 1972 blev resterne af en formodet tidligere sejlspærring (nu omtalt som Helnæs-spærringen) undersøgt nærmere af bl. a. Nationalmuseets dykkerhold, der bekræftede eksistensen af en sejlspærring mellem Illumø og Helnæs, Spærringen, der var af træ, er C-14 dateret til omkring år 1050 e. Kr., hvilket understøtter formodningen om, at spærringen har været et anlæg til forsvar mod venderne. Bag spærringen havde Helnæsbugtens vikinger en velbeskyttet vikingehavn, uden at spærre sig selv inde, thi de kunne fra deres ankerplads sejle forbi Falsled og videre ud gennem farvandet mellem øerne (Vigø, Hørshoved og Illumø) og Horne Land. Men det kunne fremmede sømænd ikke, thi dette sejløb kræver udpræget lokalkendskab for at kunne befares, i modsætning til det spærrede farvand mellem øerne og Helnæs, der ikke byder på navigatoriske vanskeligheder.

Allerede dengang har der således været udøvet skibsfart fra Falsled. Sandsynligvis har det været af den klasse af vikingetogene, som bestod i fredelige handelsrejser, og størsteparten heraf er nok gået til det så vidtberømte merkantile knudepunkt Hedeby ved bunden af den smalle, men sejlbare fjord Slien.

Så kom da tiden, hvor købstæderne fik eneret på handlen, og man talte om de såkaldte ”ulovlige havne.” Historien ved således at fortælle, ”at Faaborg i øvrigt ligesom Svendborg var generet af de ulovlige havne langs kysten til Svendborg og Assens, hvorfor dronning Margrete i 1396 forbød alle de ulovlige havne, der havde været fra ”Arilds tid”. Men forbuddet hjalp kun lidt.”

Naturligvis har Falsled også været med her. Den lille landsby nævnes da også i 1400-tallet som en af de ulovlige havne, som toldvæsenet stod nærmest hjælpeløs overfor at kunne kontrollere. Her smuglede bondeskipperne om natten masser af varer i land, især tobak, brændevin og klædevarer, der forsvandt i bøndernes skjulesteder, og som betaling til skipperne afsatte bønderne deres overskud af kvæg, smør og korn.

Jo vist var der blevet sejlet både på og fra Falsled, og nu da handlen og dermed skibsfarten var blevet legal, er den sikkert ikke blevet mindre. Falsledskippere var der jo nok af til at sejle med det af kromanden på gårdene købte korn.

Der er således kun god grund til at formode, at kromand Morten Jensen ved sin død i 1777 har været en holden mand og hans enke Ane Margrethe Jensdatter (f. 1725) måske en lille guldgrube. Har hun ikke været det, så har hun dog sikkert været et flot og attråværdigt stykke fruentimmer med en udstråling af stærk personlighed, thi trods sine 52 år ved mandens død giftede hun sig, inden mandens dødsår var omme, med sønnen på nabogården, den 20 år yngre Hans Hansen.

Sandsynligvis har der nok været en del af Falsleds madammer med giftefærdige døtre, som er blevet dybt skuffede og hånligt har talt om barnerov. Men lad os se stort på det, thi med denne Hans Hansen og med Falsled Kro som ”stamhus” glider Hans Hansen-familien ind i Falsleds historie og holder kursen støt til helt ind i begyndelsen af det 20. århundrede. Dynastiets opståen er en realitet.

Hans den I

Ligesom stamfaderen til den Glückborgske Kongerække var en slet og ret Hertug Wilhelm Bech, født 1785 død 1831, var stamfaderen til Falsleds Kongerække en ganske almindelig Hans Jacobsen, født 1715 død 24/11 1786, hvilket kun kan glæde denne lille anebogs forfatter, der er en slet og ret Junker Jacobsen, gift med et barnebarn af en af Falsleds Konger, Hans den III.

Hans Jacobsen ejede nabogården til kroen, den langt senere udflyttede Rønnemoselund, men på nabogården til kroen fødtes hans søn Hans Hansen, Hans den I, i 1745, altså året efter, at føromtalt Morten Jensen opnåede kongelig bevilling til at drive Falsled Kro. Med barndomshjemmet som nabo til kroen har han sikkert i barneårene haft sin daglige gang inde på kroens enemærker, og med hensyn til historiens videre forløb tager vi sikkert ikke megen fejl i en formodning om, at svinkeærinderne inde på kroen er resulteret i en romantisk barneforelskelse i den dengang værende unge krokone Ane Margrethe Jensdatter. I en alder af 32 år er han i al fald stadig ungkarl, men så i 1777 får han sin store chance og gifter sig med den 52-årige enke efter Falsleds første kromand.

En betydelig aldersforskel var det unægtelig. Nå, men havde Morten Jensen været ambitiøs, har Hans Hansen sikkert ikke været det mindre. Bortset fra en "happy end" på en mulig barneforelskelse, så har hans overtagelse af kroen nok også været et godt trin opad den sociale rangstige. At den halvgamle pige ikke så sig i stand til at formere slægten, kan han ikke have været uvidende om.

Nå, menneskene lever jo ikke evigt, og det gjorde Ane Margrethe da heller ikke. Hun afgik ved døden den 25/1 1781. Og Hans Hansen giftede sig på ny, **vistnok i 1782**, med en Ane Margrethe Hansdatter, født i 1758 som datter af **kromand Hans Petersen på Vester Hæsing Kro**.

I ægteskabet fødtes 9 børn, herunder en ny lille Hans Hansen, født 11/9 1783, og herudover:

Maren og

Ane samt

2 piger, hvis navne er ubekendte.

4 døde i deres første leveår.

Sorger har dette ægteskab altså ikke været skånet for. Slemt har det været ikke mindst for Ane Margrethe, thi hun mistede ydermere sin mand i maj 1800, på hvilket tidspunkt hun selv var 42 år og sad tilbage med en børneflokk på 5, hvoraf den ældste, Hans, kun var 16½ år gammel.

Vi har lov til at tænke os til, at hun som oprindelig kromandsdatter og ca. 18 år som krokone har været en gæv pige, der har haft hold i sagerne og med stor dygtighed har drevet kroen videre, til hun har kunnet overgive den til sønnen. Krodrift, købmandshandel, bryg af øl og brændevin, køb og salg af korn, chartring af skibe. Ja, dygtig må hun have været. I hvert fald præsenterede hun det kunststykke at afholde alle tiders bryllupsfest på kroen den 1/11 1811, på hvilken dag tre af hendes børn blev smedet i hymens lænker i Svanninge Kirke.

Svanninge Kirke

Sønnen Hans blev gift med en datter til Birkelygaard, Ane Dorthea Hansdatter, f. 8/2 1789. Datteren Maren blev gift med Falsledskipperen Jens Madsen, og en anden datter Ane blev gift med skibsbyggeren Jens Møller fra Troense.

Har bølgerne på denne bryllupsfest gået højt i Helnæsbugten for en stiv kuling, har de sikkert ikke gjort det mindre på kroen. Ane Margrethe har sandsynligvis næppe haft grund til at spare på det hjemmebryggede øl og brændevin. Eller kan vi formode, at skibsfarten fra Falsled Kro dengang har været af en sådan størrelsesorden, at denne første generation af dynastiet var blevet ”forfinet”, at det har været den ædle bourgogne, der er blevet skænket i skønne krystalglas?

Af de oprindelige 5 overlevende børn var der nu kun 2 piger tilbage, og de blev begge gift med Falsledskippere. At således alle 3 døtre blev skipperkoner, viser på smukkeste måde Falsled Kros nære tilknytning til skibsfartens udøvere.

Hans den I's enke bliver begravet den 1/5 1835, 77 år gammel. Sandsynligheden taler vel for, at hun har overgivet kroens drift til sønnen Hans

umiddelbart efter det storslåede bryllup den 1/11 1811, men noget sikkert herom foreligger dog ikke.

Trods dyb sorg over at have mistet 4 børn i disses første leveår, kan vi vist roligt slå fast, at livet alligevel har været noget af et æventyr for den 1. generation af Falsleds kongerække.

Hans den II

Hans Hansen den II er født den 11/9 1783 og overtager sandsynligvis kroen fra sin moder umiddelbart efter sit bryllup den 1/11 1811 med Ane Dorthea Hansdatter (f. 8/2 1789). At de to har sat deres præg på den lille lands- og skipperby, kan der ikke herske tvivl om.

Ane Dorthea
gift med Hans den II

Først og fremmest må vi dog afgive vor aller eleganteste salut for Ane Dorthea, der præsterede at sætte 12 børn til verden. Lad os kigge på den samlede børneflokk:

Hans f. 22/5 1812 d. 4/6 1812
Hans f. 20/4 1813 d. 7/10 1878
Grete f. 11/9 1814 d. 25/7 1898
Hans Peter f. 8/4 1816 d. 13/6 1849
Sidsel f. 16/10 1818 d. 3/1 1890
Stine f. 15/7 1821 d. 14/4 1878
Morten f. 7/4 1822 d. 9/12 1893
Ane Dorthea f. 18/5 1824, blev 11 uger gammel
Ane Dorthea f. 10/6 1826 d. 1921
Hansine f. 20/6 1828 d. 13/7 1884
Jacobine Mariane f. 1829 d. 22/2 1832
Hans Skytte f. 8/7 1831, dødsdato ukendt

Indrømmes skal det, at vi – udover fødsels- og dødsdato – ikke kender alle disse børns skæbne, i virkeligheden kun tre af dem. Som vi kan se af oversigten, har Ane Dorthea først og fremmest sikret sig en aftager til kroen. Sammen med manden oplever hun imidlertid den store sorg, at drengen kun bliver 13 dage

gammel, men så lykkedes det for hende at få en Hans igen den 20/4 1813, og ham kommer vi til at høre meget om senere, thi han bliver kongerækkens Hans den III.

Skibsfarten får også hvad den tilkommer, thi som nr. 7 i børnerækken dukker en vordende Falsledskipper op den 7/4 1822 og får navnet Morten Kromand Hansen. Forældrenes valg af dette navn skal muligvis ses som et udslag af veneration overfor mindet om den mand, Morten Jensen Kromand, der jo oprindeligt var "fader" til den kongelige privilegerede Falsled Kro.

Det kornproducerende landbrug fik også sin part den 8/7 1831 ved den sidste i den lange børnerække, sønnen Hans Skytte, den senere ejer af proprietærgården "Langedilgaard" mellem Jordløse og Haarby.

Naturligvis har de mange krobørn sat liv i byen, men deres tid kom først senere. Det var først og fremmest forældrene og deres generation, der prægede Falsled.

Her er det udover kromanden selv ikke mindst hans svoger skibsbygger Jens Møller, gift med kromandens søster Ane, der bliver en af Falsleds store matadorer. I 1816, altså 5 år efter brylluppet i Svanninge Kirke, nedsatte han sig i Falsled og byggede i den kommende tid mange af skipperbyens sejlskibe, og han var ikke nogen helt almindelig skibsbygger. Sammen med sine to brødre, Lars og Rasmus, der var skibsbyggere i henholdsvis Svendborg og Troense, stod han meget højt på rangstigen. I et skrift om de danske provinser, udgivet af Landhusholdningsselskabet i 1837, betegnes de tre brødre som "Fyns første skibsbyggere" og får i øvrigt følgende smukke omtale: "Familien Møller indtager med Hensyn til Skibsbyggeriet i Svendborg Amt samme Rang som den Rothschildske i den finansielle Verden. Men den Velstand deres Driftighed har skaffet dem, er ikke erhvervet paa Nationernes Bekostning." - Samme smukke karakteristik af familien Møller gives også i Johs. Olsens bog: Den sydfynske Sejlskibsfarts Historie.

At Jens Møller i Falsled har bygget for andre end Falsledskipperne står fast, og når han valgte at flytte sin virksomhed fra et så bekendt skibsfartcenter som Troense til den lille by ved Helnæsbugten, kan dette nok ikke alene skyldes hans kones længsel efter barndomsbyen, men vel også, at han har set en mulighed for at tjene gode penge ved at bygge skibe for skipperne i det nu hastigt voksende skippermiljø. - Jens Møller har sikkert fra første færd været et mægtigt aktiv for krofamilien, og den nu i det ganske land læste hæderfulde omtale af ham har sandsynligvis ydermere styrket familiens omdømme og autoritet.

Jo, Hans den II var heldig med sine fire svogre. Udover skibsbyggeren var de tre, som nævnt, Falsledskipperne, og havde han ikke selv skibe, hvad vi ikke ved noget om, ja så lå det jo lige for at chartre et eller flere af deres skibe til at transportere kroens varer ad søvejen. Ja, han havde da endelig også sin førømtalte søn Morten, der blev Falsledskipper i hans "regeringsperiode."

Og det skal da heller ikke glemmes, at den tredje af brudene ved det store bryllup i 1811, Maren, der blev gift med Falsledskipperen Jens Madsen, i 1813 fødte en søn, der fik navnet Hans Jensen, som også blev skipper, endnu inden

Hans den II nedlagde scepteret. I øvrigt omtales denne nevø af kromanden endnu i Falsled som den navnkundige skipper Hans Jensen, som byen skylder megen tak for de optegnelser, han skrev i sit lange liv. Sidst som 87-årig i år 1900, hvor han i en lille bog fortæller om samtlige gårde og huse i Falsled gennem 100 år.

Som man vil kunne forstå, har den samlede krofamilie på et tidspunkt rådet over en hel lille sejlskibsflåde på i alt 5 skibe. Givet er det også, at kroen – hvad dertil hørte af handel med korn, øl og brændevin m.m. - under Hans den II har været en endog meget lukrativ forretning. Udover indenrigshandlen på København og andre store søkøbstæder har udenrigshandlen sandsynligvis omfattet skibsfart på hertugdømmerne Slesvig og Holsten samt på Sverige og Norge.

Et yndet samlingssted for lands- og skipperbyens befolkning var kroen meget naturligt. Her mødte man op til bryllupper og begravelser, til højtid og fest. Og ikke mindst i vintertiden var der liv på kroen, når skibene lå i vinterleje ud for Falsled. Da troppede søfolkene op og under bægerklang fortalte om farefulde sejlads og gav lystige historier til bedste for tilhørerne om landgang i de forskellige havne.

Jo, vist så! Nok havde kromanden og hans kone Ane Dorthea med de mange børn flere munde at mætte end de fleste, men de magtede meget, og i 1819 lod de da også den daværende kro nedbryde og opførte en større firkantet bindingsværksbygning i stedet. En nybygning, som den driftige Hans den II skulle få megen glæde af helt frem til den 6. marts 1848, da han gik til sine fædre med en god samvittighed, overladende kroen til sønnen Hans Hansen den III.

Hans den II.s prægtige kone Ane Dorthea fik enkesæde på kroen, indtil hun den 28/8 1856 igen lagde sig til hvile hos den mand, som hun den berømte dag den 1/11 1811 foran alteret i Svanninge Kirke svor at følge i tykt og tyndt. Et løfte, som så sandelig ikke i nogen måde blev svigtet.

Efterskrift:

Efter afslutningen af dette afsnit om Hans den II og en del af efterfølgende afsnit om Hans den III har Kaj Mehr, Faaborg, været så venlig at sende min kone fotokopier af en skibsliste fra Ole Mortensøns og Hans Krogs bog om gamle huse og gårde i Falsled.

Af denne skibsliste fremgår, at kromand Hans Hansen i tiden 1828 – 1832 var skibsreder for jagten ”Marie Elisabeth,” 8 kml. (16 tons) – endvidere, at skibsbygger Jens Møller i 1830 byggede jagten ”Ane Dorthea” til sin svoger kromand Hans Hansen. - Man behøver jo ikke absolut at være ekspert i solens, månens og stjernernes gang for at hitte ud af, hvem den nye jagt var opkaldt efter.

Hans den II var således den første af kroejerne, om hvem vi nu med sikkerhed ved var skibsreder, og ikke Hans den III, der af mig i det følgende afsnit tillægges æren.

Hans den III

Hans Hansen den III fødtes den 20/4 1813, og efter hans overtagelse af Falsled Kro i 1848 skulle det hurtigt vise sig, at han blev den største af alle Hans Hansen'er. Han blev ikke alene Hans den III. Han blev også Hans den Store.

Som det var tilfældet for hans far og bedstefar, måtte også han dele æren for sin succes med sin ægtefælle, Ane Cæcilie Bonde fra Falsled, f. 19/1 1821. De blev gift den 24/6 1842. Ganske vist fik Ane Cæcilie ikke 12 børn som hendes forgænger i "embedet", men 7 børn er nu også meget pænt præsteret. Selvom vi senere skal høre mere indgående om hver enkelt af børneflokkene, lad os da alligevel først hæfte os ved hver enkelts data:

Hans f. 1843 d. ?

Ane Dorthea f. 1846 d. 1921

Marie f. 28/8 1848 d. ?

Sørine d. ? d. ?

Peter f. 26/6 1857 d. 6/8 1914

Søren Bonde f. 29/11 1859 d. 24/4 1915

Frederik f. 6/10 1862 d. 17/6 1940

Hans den III's minde lever stadigvæk i Falsled. År efter år tager journalister og folkemindesamlere hans levnedsløb op til stor begejstring for endnu levende børnebørn og Falsleds indbyggere i øvrigt.

Der findes i det danske sprog vistnok ikke de superlativer, der ikke er knyttet til hans navn. Og at han havde magt over tingene, får man et tydeligt indtryk af ved læsning af de forskellige indlæg og af endnu opbevarede familiebreve.

Han betegnes således som byens og omegnens "Skrappeste kornhandler," der højt til hest red ud til såvel store som små gårde for at afslutte kornhandel med videre eksport for øje. Nogle af dagene, da bønderne skulle aflevere deres korn til kroen, var en begivenhed af rang. Bøndervognene holdt i kø i lange rækker, der strakte sig fra kroen helt ud til Damsboskoven og ligeså langt til den anden side af vejen til Faaborg. Jo vist var der liv i landsbyen, og der blev skænket bravt af kromandens øl og brændevin.

Trælastvirksomhed beskæftigede kromanden sig også med. Handelsforbindelser med mange lande havde han. Og vel benyttede han sig under sin skibsfart – i lighed med faderen før ham – af de familiemedlemmer, der var skippere, så var han, såvidt man kan se, den første af kroejerne i Falsled, der var skibsreder, og hans skibe gik i såvel indenrigsfart som udenrigsfart.

Falsleds sejskibsflåde var i 1866 kommet op på 9 skibe af i alt 244½ kommercelæster (489 tons), hvoraf Hans den III var ejer af de 3:

Skonnerten "Ane Cæcilie", 118½ tons

Skonnerten "Latona," 112½ tons

Jagten "Ane Dorthea," 36 tons

Altså en forholdsvis stor part af Falsleds samlede sejskibstonnage.

Hans den III

Ane Cæcilie

Det fortælles, at kromanden foretog flere rejser til udlandet om bord på et eller andet af sine skibe. Sandsynligvis har det været for at pleje sine udenlandske handelsforbindelser, men at disse rejser også i nogen grad har været afledt af ønsket om at udvide sin horisont udover den, han daglig havde for øje udover Helnæsbugten, vidner et indlæg af formanden for Svanninge Folkemindesamling J. Ruben Hansen, Millinge. Der fortælles heri om en rejse, der blev foretaget i

1865 med hans nybyggede skonnert "Latona" og med hans senere svigersøn kaptajn Gorm Mikkelsen som fører. Pudsigt nok blev det til en "jomfrurejse" for såvel "Latona" som for Gorm Mikkelsen som kaptajn, idet hans borgerskab som skipper blev udstedt den 12. april 1865, og nævnte rejse for kromanden tog sin begyndelse den 22. maj samme år. Men lad os nu få Ruben Hansens indlæg i Faaborg Avis den 17. maj 1977:

Kromand Hans Hansens rejse til England i 1865.

Fornylig, da jeg var i Falsled, fik jeg til Laans på anden Haand, en lille beskeden Bog, - i Maal kun 4x8 cm – for længst berøvet sit Bind, men Bladenes Kanter har endnu sin Guldbelægning. Og Indholdet er for mig mere værd end Guld og Sølv, for der er en god Historie gemt i den lille Bog, der i Aarene 1864 og 1865 har tjent som Huskebog for den daværende Kromand i Falsled, Hans Hansen. Han var født på Kroen 1813, overtog denne efter sin Faders Død i 1848. Hans Hansen havde i 1842 giftet sig med Ane Cæcilie Sørensdatter Bonde.

I Bogen, som jeg blev bedt om at overskrive fra Hans Hansens gotiske Skrift, er gjort Masser af smaa og store Notater. Meget er om Køb og Salg, da man drev Handel fra Kroen. Især handledes meget med Korn. Kromanden foretog, kan man se, mange Rejser, især i det sønderjyske. Helt til Hamborg drog han.

Det, der i denne Omgang skal være Emnet, er Hans Hansens yderst livlige Skildring af en Rejse til England med sit eget Skib "Latona" i Aaret 1865. Han afrejser fra Falsled 22. Maj til Middelfart og slutter Referatet paa Korsør Red den 4. Juli samme Aar. I Oversættelsen har jeg saa vidt muligt overholdt H. Hansens Stavemaade og Tegnsætning. I en lille Efterskrift skal tilføjes nogle faa oplysende Noter.

Rejst hjemmefra til Middelfart, hvor Latona laa under Ladning. Den 1ste Juni sejlede vi fra Middelfart og naaede samme Dag ud til Endelave, den 2den Juni om Aftenen sejlede vi med S.Ost Vind Skagen ud med 8 á 9 Miles Fart.

Den 3die Juni naaede vi omtrent midt i Nordsøen, den 4de Juni 1ste Pinsedag laa vi hele Dagen med Stille, og Dønning var temmelig stor.

Anden Pinsedag fik vi S.Vest Vind og havde siden Stille og omspillende Vinde, til vi den 9. Juni arriverede Hull. Den 6te købte vi Fisk paa Doggers Bang af hollandske Fiskere, som kom ombord. Vi spiste samme Dag Helflynder, som havde en udmærket Smag. Vi fik en heel Flynder til 32 Pund, og 5 Rødspætter til 4 á 5 Pund for 3 á 4 Pund Kjød, som jo var billig. Den 8de Juni opmaalte jeg i Kortet Distancen fra Skagen til adskillige engelske Pladser. Fra Skagen til Leith er 118 Mill, til Dover 132 Mill, til Antwerpen 126 Mill, til Hamborg lig 100 Mill. Den 9. Juni, som var Ankomstdagen til Hull, var vi om Aftenen oppe i en Dansebo, som hed Prinsen af Wales.

Den 11. Juni gjorde vi en lille Udflugt til Grimsby, besaa Dokkerne og det kunstige Vandtryk, det var 20 engelske Mile derud, og det kørte vi med Jernbanen paa 3 Quarter. Endskjønt. Der var 5 á 6 Stationer. Der laa en stor fransk Skruedamper, som vi var ombord paa.

Den 14. Juni var vi til Hestevæddeløb, som er en af Engelskmændenes største Fornøjelse. De havde forskellige Distancer at løbe paa, eengang saa jeg paa mit Uhr, de skulle én Gang ride 2 engelske Mile, hvilket de tilbagelagde paa 4 Minutter, Der var en svær mængde Tilskuere. Om Torsdagen den 15. Juni gjorde vi en større Udflugt til Stationen Roocley (?), som er cirka 120 engelske Mile fra Hull. Fra Roocley begav vi os til det ½ Miil derfra liggende Slot, som tilhører Hertugen af Devensirer. Her fandt jeg den smukkeste Egn, jeg endnu har seet. Slottet, som var uhyre pragtfuldt, var vi inde at bese, dernæst var vi ude i Haven, som koster Hertugen 30000 Pund Sterling at vedligeholde aarlig. Der var Springvand, som Vandet kunde sættes til en Højde af 176 Fod. I et af Drivhusene var det, som vi kom i de varme Lande, da der ikke fandtes andet end indiske Træer og Planter.

Lørdag Aften den 18. Juni afreiste vi til London og ankom der Søndag om Morgenen Klokken 3½. Vi tog en Droske paa Banegaarden, og efter en Times Kjørsel i stærk Traven kom vi til vort Logi. Denne Dag var vi i Hyde Park og flere Steder i Byen. Klokken 6 om Eftermiddagen var vi i Kirke. Om Mandagen Morgen gaar vi til den nærmeste Jernbanestation, tog derfra til London Broe, derfra med et andet Tog til den nærmeste Station ved Tunnelen, som gik igennem 3 Gange, Der var heel igjennem fuldt af Butikker og Kaffehuse, men vi var nær kommen fortidig. Butikkerne var endnu den Dag ikke aabne. Tunnelen er cirka 500 Skridt igjennem, ved hver Ende er der et rundt smukt Hus med 100 Trappetrin ned, Derfra kørte vi ud til den Zoologiske Have, og var der 6 á 7 Timer. Vi saa der omtrent alle Slags udenlandske Dyr: 4 Løver, 2 Elefanter, 2 Flodheste fra Nilfloden, 3 Giraffer, 5 Tigere, 2 Isbjørne, 5-6 forskellige Slags Landbjørne, over 50 forskellige Slags Aber, deriblandt Orangutang, Antiloper, Gemser, flere Slags Hjorte, en syv Jaguarer, som ligner Tigeren, Leoparder, Sjakaler, flere Slags Ræve, Hyæner, Odere og i Hundredevis forskellige Slags mindre Dyr, 3 á 4 Strudser, 2 Kondoer, i Tusindvis forskellige Slags Fugle, store Damer med alle Slags Fiske, et lille Dam med 2 Sælhundede. En Mængde forskellige Fiske var der ogsaa i store Glas, En stor Mængde forskellige Slags Slinger var der ogsaa, deriblandt Klapperslanger, Brilleslange, Kjæmpeslangen. Iblandt Dyrene var der ogsaa vilde Oxer, Bisonoxer, Bøffeler, et Par svære italienske Oxer, 4 forskellige Vildsvin. Blandt Fuglene var der 3 á 4 Slags Storke, sorte Svaner, alle mulige Strandfugle. For at gjennemgaa det hele nøje kunde vi have brugt 3 á 4 dage i Stedet for 6 á 7 Timer. Derfra kørte vi med Jernbanen til Krystalpaladset, som var det mest storartede, jeg nogen Sinde har seet, det ene bygget af Jern og Glas. Et Glastorn er der i hver Ende. Det ene var vi oppe paa, der var 403 Trappetrin, som vi maatte bestige, men her havde vi en mageløs Udsigt over London og Omegnen, som er meget smuk. En stor mængde Jernbaner krydser hinanden, saa vi skulde forundre os over, det kan gaa godt. Inde i Paladset var en Slags Udstilling af alle mulige Dele, der var Værelser, som var fulde af indiske Træer og Planter, alle Guder og Gudinder, var der ogsaa stor Billedgalleri, Concertsal. Tiden var for knap. Vi var maaske ikke engang i Halvdelen af Paladset, endskjønt vi gik i en Sal og i en Anden i et Par Timer. Sct. Paulikirken var vi ved om Søndagen, men maatte den Dag ikke komme derind, vi

var ogsaa den første Dag med Dampskib til Grenvitch (Greenwich: Overs. Anm.), hvor vi gik op i Observatoriet, som er det Sted, hvorfra Længden bliver beregnet. Her var der ogsaa en smuk Udsigt over Themsen, hvor der laa en svær Masse Skibe, deriblandt et meget stort Rangskib, som er det største, jeg endnu havde set. Det havde 131 Kanoner. Om Søndagen var der først ikke saa svær Færdsel i London efter Byens Størrelse, men om Mandagen, da Boutikkerne bleve aabnede, maae jeg tilstaae, at jeg aldrig havde forestillet mig den Travlhed og Trængsel. Det var næsten umulig at komme frem, naar vi gik, og daarlig nok naar vi kjørte, da der blot i en Gade var flere Hundrede Omnibosser og Drotszer, og Boutikker af saa storartet Kaliber, ingen kan forestille sig, der ikke har set dem. Vi var i London i 2 Dage og rejste altsaa hjem Tirsdag Morgen, ankom til Hull om Eftermiddagen henimod 6. Hjemrejsen gik for sig paa en anden Bane. Og Vejlængden var cirka 200 engelske Mile, - og vi havde flere og længere Stationer paa Hjemrejsen til Hull, som til London. I en Station, hvor vi skulde skifte Tog, var der en Times Ophold. Det er ellers morsomt af kjøre paa engelske Jernbaner, i almindelig med Stationerne iberegnet kjøre vi Milen i 7½ Minutter, eller 8 Miil i Timen (danske Miil).

I den Tid, vi er paa Farten, kjører vi Milen i cirka 6 Minutter med et Exprestog under 5 Minutter (ikke Stationerne iberegnet). Paa Hjemvejen kjørte vi, mens vi spiste vor Frokost 20 engelske Miles. Det er forresten storartet, at vi er i stærkere Fart, som en Fugl kan flyve. Jeg lagde først Mærke dertil, men saae ikke én som fløj i samme Retning uden den maatte agterud.

Løverdagen den 24. Juni om Morgen fik vi en Damper for "Latona," som slæbte os ud af Doggen. De første Par Dage havde vi en god Vind paa Hjemreisen, med da vi kom over mod Jylland, fik vi en Storm og høie Søer. Den Dag blev jeg Søsyg, som var første og eneste Gang. Saa fik vi igjen godt Veir en Dagstid, men da vi kom til Hanstholm, fik vi N.Ost afvexlende med Storm og Stille, saa vi laa i Skaggerakket 5 á 6 Dage. Mandagen den 3die Juli fik vi en vestlig Vind, da vi passerede gl. Skagen, saa jeg 2 Vrag staa inde paa Kysten.

I Nordsøen har jeg adskillige Gange seet disse Springere springe temlig høit, og om Skuden løb en 9 Miles Fart kunde de let løbe rundt omkring os. Samme Dag passerede vi Skagen, Klokken 12½ Hirtsholmen, Kl. 9 Formiddagen efter Kl. 9 lod vi Ankeret falde i Korsøer Havn. Fra vi passerede Hirtsholmen og til Fornæs løb vi med 1 Streg i Seilene stadig en 9 Miles Fart. Med undtagelse af en Skonnert fra Rudkøbing, som hed Alf, Captainen Hansen, maatte hver Een vi saa agterud. Alf tabte sig ogsaa, da vi naede Aften, og vi maatte mindske Seil paa Grund af tiltagende Kuling, altsaa Latona er en meget god Seiler.

Hermed slutter J. Ruben Hansen sin afskrift af kromandens huskebog, og vi må give han så inderlig ret i, at "det er en god historie, der er gemt i den lille bog."

Af slutningen på historien lades der ingen tvivl om, at Hans Hansen var glad for sit nyerhvervede skib: "Latona er en meget god Seiler."

Jo, vist så! Han har sikkert ogsaa været mere end godt tilfreds med skibets fører, den unge 28-årige nybakte skipper Gorm Mikkelsen, for han blev senere

gift med kromandens datter, Marie, hvad vi senere skal høre lidt om. Muligvis har Gorm og Marie set hinanden dybt i øjnene inden Englandsrejsens begyndelse, men da hun dengang kun var 17 år, har de to unge nok måttet vente nogen tid, inden lyden af de skønne bryllupsklokker fra Svanninge Kirke tonede udover Det sydfynske Øhav, og de svor hinanden troskab foran kirkens alter.

Fik Marie således ikke sin Gorm umiddelbart efter Englandsrejsens afslutning, så fik Gorm dog et godt fast job ved i mange år fremover at være Latonas fører. Og når der tales og skrives så meget om kromandens handel med udlandet, er der en del, der tyder på, at de store rejser først og fremmest er foretaget med Latona.

En lille regnskabsbog, som Gorm Mikkelsen har ført - både under sine rejser med Latona og hjemme i Falsled - fortæller i det mindste, at Latona og dermed Gorm Mikkelsen har været flittigt benyttet under kromandens udenrigs skibsfart. Se blot på følgende uddrag af bogen, der giver en interessant oversigt over sejladserne med Latona i svigerfaderens "regeringsperiode:"

1873

Sverige: Ystad

Skotland; Leith og Grangemouth

Belgien: Antwerpen

1874

England: Newcastle

Frankrig: Honfleur

1875

Tyskland: Königsberg

Norge: Stavanger

Skotland: Leith

Belgien: Antwerpen

1876

Sverige: Ystad

Tyskland: Stettin og Danzig

Skotland: Edinburgh og Arbroath

England: Newcastle

1878

Tyskland: Königsberg

Rusland: St. Petersborg

Sverige: Gøtheborg

England: London og Newcastle

Ved nærmere eftertanke giver alene denne oversigt os grund til at nære den største beundring og ærefrygt for "Hans den Store."

I dag vil udenforstående ikke kunne fatte, at der i denne lille udskibningshavn for ca. 100 år siden af kromanden blev drevet skibsfart på dengang så fjerne havne som bl. a. St. Petersborg, Edinburgh, London og Honfleur. - I sandhed, Gorm Mikkelsens lille regnskabsbog er for en amatør-historiker også mere værd end guld og sølv.

Inden vi for en tid forlader Gorm Mikkelsen, lad os da lige hæfte os ved nogle oplysninger om hans data: Han fødtes i Haarby den 22/12 1836 og stod for første gang til søs som skibsdreng i 1852. En nevø af ham, Arne Storm Hansen, Falsled, opbevarer stadigvæk skibsdrengens lille beskedne skibskiste og førnævnte regnskabsbog. Efter nogle år til søs og med derpå følgende ophold på navigationsskole fik han – efter overstået eksamen som navigatør – borgerskab som skipper den 12/4 1865, og blev, som før nævnt, så at sige omgående ansat som fører af Latona. Han indgik nogle få år efter ægteskab med kromand Hans Hansens datter Marie, og de byggede dem **det dejlige skipperhus ”Egelyst”** i udkanten af Falsled i nærheden af Damsboskoven med den prægtigste udsigt udover Helnæsbugten.

Men tilbage til kroen. Det var jo ikke alene kromanden, der var fyldt med krudt. Hans kone Ane Cæcilie – efter billedet på side 14 at dømme en smuk, majestætisk Johanne Luise Heiberg-type – havde fuldt op at gøre, men hun kunne lide det. Selvfølgelig dirigerede hun kroens køkken, ikke mindst, men provianteringen af kroens skibe, der tog ud på mere eller mindre lange sejlads, var også hendes domæne, og søfolk har som bekendt en god appetit. I øvrigt var hun ”et rent jern” til at lave ost, og fik således på en udstilling i Odense en meget fin præmie for sine oste. Jo, Hans den III var godt hjulpet, og det samme kan nok siges om Falsled, thi kromandens dynamik smittede af på byens øvrige beboere, såvel på gårdmænd som skipperne.

Det nu så meget omtalte smukke skippermiljø har haft sin blomstringstid i netop denne periode. Det var jo i de store sejlskibes tid. Og i lighed med, at de store Svendborgskibes skipperne havde deres hjemsted i Thurø og Troense, havde også mange af de store Faaborgskibes skipperne deres hjemsted i Falsled. Så har kroen været et yndet samlingssted for skipperne før i tiden, har den ikke været det mindre under Hans den III.

Her mødtes kaptajnerne og skipperne, ikke mindst om vinteren, når deres skibe lå i vinterhi. Bølgerne og vindstyrkerne har nok nået de store højder, når de fortalte om farefulde sejlads rundt Kap Horn på vej til San Francisco og rundt ”Cap of Good Hope” på vej til Kinakysten. Men de små skipperne har heller ikke holdt sig tilbage. Deres sejlads rundt omkring i de danske farvande, spækket som de er med farefulde grunde, har også budt på dramatik i hårdt vejr og krævet sin mand af selv den mest erfarne navigatør. Kromandens broder, Falsledskipperen Morten Kromand Hansen, har sikkert kunnet gøre de stormomsuste ”deep water sailors” opmærksom herpå. Med masser af vand under kølen kunne enhver sømand jo sejle. Det var kun et spørgsmål om den rette sejlføring – sådan da. Dermed var naturligvis ikke sagt, at han ikke nærrede den største beundring for de gutter, der formåede at trodse elementernes rasen i Biscayen og i ”De brølende Fyrre.” - En skål på det!

Jo, det har sikkert været godt at mødes hos kromanden og hans dygtige kone Ane Cæcilie. - Utroligt er det, hvad de to mennesker magtede. Ganske vist var kroen en god forretning, da de overtog den, men deres start havde nu ikke været helt almindelig. Allerede 3 år efter overtagelsen får de mere end travlt, thi i 1851 stak en sindssyg person i byen ild på kroen, fordi han var blevet nægtet

brændevin, og det meste af den kro, som Hans den II havde opbygget i 1819, nedbrændte. Så udover de sædvanlige gøremål måtte de i gang med at lade kroen genopbygge, men også det gjorde de godt. Hovedbygningen står den dag i dag i det udvendige i realiteten, som de skabte den, og deres initialer og årstallet 1854 er stadigvæk at finde i smedejern på bygningens gårdside. Og, som vi ved, var Falsled Kro som landsbyens og omegnens merkantile centrum ingenlunde blevet mindre.

Nogen helt almindelig landsby-krofamilie har de så langt fra været. Flittige teater- og koncertgængere var de, og selvom de vel nok i det daglige var jævne og bramfrie folk, så vidste de, hvad de skyldte deres position i landsbyen. Det hedder således i et brev om deres tur til Faaborg for at overvære en koncert: ”Damerne kørte i den lukkede vogn.” - De unge sønners kulturelle opdragelse tog man sig også af, selvom de efterhånden var kommet ud fra hjemmets beskyttende mure. Da Søren Bonde var på landbrugsskole ved Odense, og Peter var i lære hos en frøhandler Voigt i denne store by, sendte deres ældste broder Hans således flere gange penge til dem med pålæg om, at de skulle bruges til teater- og koncertbilletter og ikke til noget som helst andet. Og Gorm Mikkelsen tog sig af Peters sproguddannelse ved at sende ham breve på et formfuldendt engelsk, og Peter svarede i breve på samme sprog. I øvrigt var Peter øjensynligt også en smule interesseret i fransk, idet han i et brev forespurgte sig hos Gorm om, hvad man egentlig skulle forstå ved ordet ”l’amour,” et spørgsmål, som den ældre svoger morede sig meget over, men besvarede meget fint og diplomatisk.

Et helt enestående sammenhold prægede familien, store familie-middage blev der holdt på kroen, og skulle der være gilde, så skulle der være gilde. I et brev kort før Maries og Gorm Mikkelsens bryllup skriver faderen således til sønnen Peter, der på dette tidspunkt opholder sig i København: ”Du får skaffe os en ordentlig dyreryg, for en sådan er ikke til at opdrive i Faaborg.”

Naturligvis har man da heller ikke kunnet klage over menu’erne ved de to bryllupsfester for henholdsvis datteren Ane Dorthea, der blev gift med gårdejer Hans Hansen, Bommelund på Als, og datteren Sørine, der blev gift med frøhandler Julius Sørensen, Haarby. - Lad os her lige nævne, at Maries og Gorm Mikkelsens ægteskab blev barnløst, medens Sørine og Julius Sørensen fik en datter, Anna. Ane Dorthea og Hans Hansen fik to børn, hvorom vi senere skal høre.

Glemmes må det ikke, at der nok også har været holdt en vældig festmiddag for Gorm Mikkelsen, da han vendte hjem fra en englandstur, på hvilken han og hans gode besætning på Latona i en hylende storm i Nordsøen reddede besætningen fra skibene ”Alma” og ”Thurburn,” henholdsvis svensk og engelsk. For hvilken redningsdåd den svenske konge dekorerede kaptajn Gorm Mikkelsen med den svenske rednings-medalje. Man kan vist trygt gå ud fra, at alle herrerne også til denne festmiddag er mødt op i kjole og ”akvavit,” og at damerne har været i det helt store festskrud.

Stor familiesammenkomst har der naturligvis også været, når Gorm Mikkelsen kom hjem fra sine andre lange rejser. Interessant har det nok været for den teater- og koncertglade familie at høre om bl. a. hans teaterbesøg i

Edeinburgh og i Honfleur. Og ikke mindst spændende må det have været at høre ham fortælle om sin første sejlads til St. Petersborg. Naturligvis har det været en fryd at høre ham beskrive, hvorledes han med Latona stod ind i Finskebugten og lod sejlene og ankeret gå foran den store Russerfæstning Kronstadt med de grønne kupler og slanke gyldne spir, og næste dag – med en slæbedamper for Latona resten af vejen til St. Petersborg – nød synet af solens spil i byens mange prægtige, gyldne, løgformede kirkekupler.

Á propos Gorm Mikkelsen og familiens holden på formerne. Han blev således – i alt faldt blandt familiens damer – ikke slet og ret omtalt som Gorm. Nej, nej da! I et brev mellem svigerinderne hedder det således helt rigtigt: ”Har lige været ude på ”Egelyst.” Kaptajnen er kommet hjem.”

Ja, lykken havde været gavmild overfor den agtede krofamilie, men de var heller ikke kommet sovende til den. - En dyb sorg skulle dog også ramme den. Kromandens broder, Falsledskipperen Morten Kromand Hansens prægtige kraftkarl til søn, Peder, mistede livet under en jagt i Skotland (vistnok et vådeskud), og hans lig blev bragt hjem, hvor han hviler sammen med forældrene i Morten Kromand Hansens familiegravsted ”Peders Minde” på Svanninge Kirkegård. - ”Peders Minde”, det var det navn, deres ejendom i Falsled fik, og som den hedder den dag i dag.

Vi kan vist alle være enige om, at der - bortset fra denne familietragedie – har stået fest og glæde om Hans den III, og at han ikke havde levet sit liv forgæves. Men tiden kom, da også han måtte gå til sine fædre, den 7/10 1878, overladende driften af kroen til sin i mange år værende souschef, hans ældste søn, Hans Hansen, der nu måtte overtage roret efter den legendariske gamle kæmpe.

Hans den III's prægtige Ane Cæcilie blev boende på kroen til sin dødsdag, den 1/5 1894, så hende kommer vi senere til at høre lidt mere om.

Hans den IV

Hans Hansen den IV er født i 1843 og giftede sig, antagelig i 1870, med Johanne Hansine, f. 1850, fra Amager. I ægteskabet fødtes følgende børn:

Anna Cæcilie f. 7/7 1872

Olga Christine f. 6/8 1877

Hansa f. 2/10 1879

Hans f. i Assens, dato ubk.

Gorm f. på Amager, dato ubk.

Antagelig har man efter Hans den III's død ikke kunnet finde en for sønnen Hans antagelig ordning, og han drev derfor kroen videre på familiens vegne. Men da han i realiteten er den, der står for styret i ca. 11 år, altså frem til 1889, er det rimeligt, at han her indgår i dynastiet som Hans den IV, hvad han de facto også var.

Såvidt man kan se af familiebrevene, har han i de sidste par år af faderens levetid været ikke så lidt mere end dennes souschef. Han skriver således til broderen Peter, der på dette tidspunkt står overfor en afsluttende eksamen på "Handelsakademiet" i København, at han går svanger med en idé om, at han (Peter) efter endt eksamen skal studere videre i Tyskland og Belgien. Hans tanker om kroens fremtid forekommer således at være ret optimistiske.

Det synes da også som om, at forretningen går videre i den gamle kromands ånd. Af kaptajn Gorm Mikkelsens lille regnskabsbog fremgår det, at den udenrigs skibsfart tilsyneladende går godt. Latona og Gorm Mikkelsen sejler videre, støt holdende kurs og fart. Her blot:

1879

Tyskland: Flensborg

Rusland: St. Petersborg

England: Plymouth

1880

Sverige: Helsingborg og Malmø

Finland: Helsingfors

Skotland: Aberdeen

England: London og Ipswich

Frankrig: Calais og Caen

Tyskland: Stettin

Desværre slutter regnskabsbogen her, men vi ved, at kroens flagskib med Gorm Mikkelsen på kommandobroen endnu 8 år fremover pløjede de dybere salte vande.

Stor begejstring hos krofamilien vakte det, hver gang Latonas sejl dukkede op fra de lange sejlads, og skibet med skumklædt bovbølge stod Helnæsbugten ind gennem sejløbet mellem Illumø og Helnæs. Krofamilien var dog ikke alene om gensynsglæden, hele skipperbyen deltog heri. Gorm var jo sømand af Guds nåde. - Vel var han på sin vis en fin mand, der sammen med sin kone Marie – med eget flot lukket karet med gummiringe på hjulenes fælge, forspændt

velstriglede blanke heste – kørte til gallamiddag hos herskaberne på både Steensgaard og Damsbo, men det kunne enhver skipper kun være stolt af, for kaptajn Gorm Mikkelsen var jo først og fremmest Falsledskipper og deres egen formand i Falsled Sømandsforening, der i øvrigt netop på hans initiativ var stiftet i 1871.

Vi ved også, at skonnerten Ane Cæcilie og jagten Ane Dorthea stadigvæk var i familiens eje og deltog i kroens skibsfart, dog vistnok – udover indenrigsfarten – kun til Slesvig, Holsten, Norge og Sverige.

I Falsled får der den dag i dag følgende gamle historie om den overordentlig smukke og velsejlende lille jagt Ane Dorthea: En dag, da den lå opankret ud for Langelinie i København, kom admiral Edourd Suenson (helten fra Helgoland) forbi med nogle af sin stab, og da han fik øje på den smukke lille jagt, pegede han ud på den og sagde: ”Mine herrer, se hvilken søblomst, Hvor hører hun mon hjemme?” At historien har kunnet overleve i ca. 100 år viser, at den lille skipperby stadigvæk lever i tankerne om kroen, som den var engang.

Men lad nu kroens tre skibe pløje de skumtoppede bølger, medens vi sætter os ind i, hvorledes det i det store og hele stod til på hjemmefronten. Hans den III's døtre, Ane Dorthea, Marie og Sørine, var, som vi ved, alle trygt forankrede i ægteskabets havn, medens sønnerne, med undtagelse af Hans, alle tre endnu var ungarle.

Søren Bonde havde valgt at blive landmand og var – udover at have været på landbrugsskole – en tid landvæsenselev på Als, hvorimod den yngste, Frederik, der vel nok allerede fra barnsben havde handelsblod i sine årer, i nogen tid sejlede som jungmand på jagten Ane Dorthea. Hans den IV's oprindelige tanker om at lade broderen Peter studere videre i Tyskland og Belgien bliver af en eller anden grund ikke realiseret.

Familiebrevene viser, at kontakten mellem familiens forskellige medlemmer var stor og vidner stadigvæk om stærk sammenhold. Sejladserne med jagten ”Ane Dorthea” fra Falsled til Als med besøg hos svogeren Hans Hansen og søsteren Ane Dorthea på gården Bommelund fandt forholdsvis hyppigt sted. - I et af brevene læser vi: ”Ja, så har vi da forlængst pakket vore kufferter og sidder her på kroen og venter på den rigtige vind for vor tur til Als.”

Tiden kom imidlertid, da den før så blomstrende handelsvirksomhed, Falsled Kro, småt men kontinuerligt gik ned ad bakke. Nægtes kunne det ikke, at forholdene havde ændret sig. Faderen, Hans den III, havde været en dynamisk og meget dygtig forretningsmand, men han havde også haft det store held at virke i sejlskibenes florissante periode. Hverken han eller hans søn, der nu stod ved roret, havde dog i tide set skriften på væggen, der fortalte, at nye landbrugsformer ville afløse korneksperten, at sejlskibenes tid var forbi, og at dampskibene, jernbanerne og senere bilerne ville overflødiggøre de små udskibningshavne.

De tre ungarle

Peter

Bonde

Frederik

De foreliggende skibslister fortæller os da også, at skonnerten "Ane Cæcilie" ophører med at være i familiens eje i 1880 og menes forlist, og i 1887 solgtes "Latona." - I sin føromtalte avisartikel om "kromand Hans Hansens rejse til England" skriver J. Ruben Hansen i en efterskrift, at "Latona" solgtes til Rudkøbing, og vistnok straks derefter til Sverige, men løb på grund, kæntrede og blev vrags den 17/7 1909.

Af kroens før så stolte lille sejlskibsflåde var nu kun den lille jagt "Ane Dorthea" tilbage. Trist tegner det sig. - Hans den IV var også en dygtig mand. Han kæmpede en brav kamp for den elskede kro, men tiden var mod ham, og ansvaret for kroen tyngede ham hårdt.

Den største sorg for ham og hele krofamilien var det dog, da svogeren kaptajn Gorm Mikkelsen i 1888 under en sejlads i Østersøen på vej til København blev slået over bord af en såkaldt "forkert sø" og druknede, Dobbelt tragisk, fordi Gorm Mikkelsen dengang havde bestemt sig til at afmønstre i København og fremover nyde sit otium hjemme hos sin elskede Marie på

”Egelyst”. - Hvorvidt Gorm Mikkelsen på denne ulykkesdag var fører af ”Ane Dorthea” eller et andet skib, forlyder der intet om.

Året efter, i 1889, gav Hans den IV op og nedsatte sig i Assens for dog senere af slå sig ned i København. - Den samlede familie solgte nu kroen til svogeren Hans Hansen, Bommelund på Als, der således går ind i dynastiet som Hans den V.

Forinden vi går over til omtale af hans ”regeringsperiode”, dog et par sidste ord om den gæve Gorm Mikkelsen, der så dygtigt og samvittighedsfuld havde været kroens lille sejlskibsflådes flagkaptajn såvel under svigerfaderens som under svogerens øverste kommando.

Ganske vist ligger han nu dybt begravet i det sortladne hav, men hans minde er sikret lang tid fremover. Under hvælvingerne i Svanninge Kirke hænger nemlig en meget smuk fregat, ”Gorm Minde,” som Falsled Sømandsforening – i øvrigt på initiativ af Gorms svoger Frederik Hansen – har skænket kirken i taknemlig erindring om en god ven, en fin mand og en stout søgut, der havde gjort den lille skipperby og dens sømandsstand ære.

Gorms Minde

Hans den V

Hans Hansen den V var født i 1847 og blev i 1875 gift med Hans den III's datter Ane Dorthea, født i 1846, og de var i 14 år derefter ejere af gården "Bommelund" på Als, hvor de fik børnene:

Inger, fødselsdato ubk.

Hans f. 1879

Efter, hvad man kan forstå på familiebrevene, har gården "Bommelund" giver godt og vel til det "daglige brød," men så i 1889 køber de af familien Ane Dortheas gamle barndomshjem Falsled Kro, der trods tidligere nævnte vanskeligheder således alligevel forbliver i familiens eje.

Forholdsvis hurtigt efter overtagelsen af kroen skete der store ændringer, Landbruget, der hidtil havde været drevet fra kroen, blev flyttet ned til Nygaard, som det kaldtes. Denne del af den før så store virksomhed har historien ikke haft meget at fortælle om, men den har nok heller ikke haft megen betydning, Selv at kunne avle en skibsladning korn har kun været en lille brik i det store foretagende. Nu blev alt anderledes. Alt blev istandsat – både ude og inde. Hvor den nuværende parkeringsplads ligger, blev anlagt en smuk have. Der blev indrettet keglebane, ligesom det daværende Fiskerstræde blev lagt om på den anden side af kroen, og det frigjorte areal blev anlagt som kroyhave. - Der begyndte at komme gæster fra Faaborg og andre steder i omegnen om søndagen, og badegæster fra København, hvilket smittede af på en del af landsbyens øvrige indbyggere, der udlejede værelser til sommergæster. Falsled var opdaget, kroen var blevet til Falsled Badehotel. En position, den bevarede langt op i dette århundrede.

Hvorvidt Ane Dortheas mor, enke efter Hans den III den gamle majestætiske Ane Cæcilie, der afgang ved døden den 1/5 1894, har kunnet acceptere, at hendes gamle domæne, den hæderkronede kongelige privilegerede kro, var blevet omdannet til et badehotel, er et åbent spørgsmål. Man kan forestille sig, at hun som den gamle enkedronning har rynket diskret på næsen. Selvfølgelig kunne havet bruges til at bade i, men det var nu engang i tidernes morgen skabt af Vorherre til at sejle på. Hun hyldede stadigvæk de gamle romeres valgsprog: "Navigare necesse est, vivere non est necesse!" - at drive søfart er nødvendigt, men ikke at leve!

Ak, ja! Søfart – søfart! Skibe, skibe og atter skibe. Som i et drømmesyn kunne hun se dem alle for fulde sejl fylde hele Helnæsbugten. Alle de skibe, som i hendes lange levetid efterhånden havde været hjemmehørende i Falsled. Naturligvis først og fremmest "Latona," "Ane Cæcilie" og hele krofamiliens kælebarn den smukke lille jagt "Ane Dorthea," men også alle de andre skibe:

"Hansine Kirstine"

"Betzy Susanne"

"Eleonora Sophie"

"Frederikke Cecilie"

"Eline Margrethe"

"Mariane Marie"

"Preben Bille Brahe"

"Fortuna"

"De 3 Venner"

"De 3 Søsken"

"De 6 Søskende"	"De 8 Søskende"
"De 11 Søskende!"	"De 2 Brødre"
"Maren Johanne"	"Johanne Elisabeth"
"Maren Christensen"	"Carl & Nanna"
"Falsled"	"Sine"
"Hans Christensens Minde"	"Faders Minde"
"Delphinen" og mange flere.	

Hvor var de nu henne, alle Falsleds stolte svaner? - Og kroen nu badehotel, badehotel! Åh Herre jemini! Hun kunne fristes til at sige som datteren Marie, kaptajnsenken derude på Egelyst: "Nu HAR jeg sgu ALDRIG kendt MAGE!"

Godt var det, at hun blev skånet for at opleve salget af den lille jagt "Ane Dorteia." Den blev solgt i 1896, efter – fra sin jomfrurejse i 1830 – trofast at have pløjet de salte vande for 4 af de 5 Falsledkonger. To år før salget havde den gamle enkedronning Ane Cæcilie imidlertid sagt farvel til sine kære og lagt sig til hvile hos Hans den III, den største af dem alle, der – måske noget utålmodigt – havde ventet på hende i 16 år.

Efter al hurlumhejen med kroens ombygning havde Ane Dorteias brødre, de tre ungarle, efterhånden fundet deres plads i tilværelsen.

Den yngste, Frederik Hansen, startede sin egen virksomhed i Falsled med salg af div. driftsmaterialer og driftsmateriel til landets mange mejerier. Frederik havde ikke fundet nogen grund til at søge sin livsled-sagerinde udenbys, thi i Falsled var der en dejlig pige på "Stormgaarden," der hed Ane Storm, f. 9/10 1870. Med hende giftede han sig i 1898, og sammen fik de børneflokkene:

Arne Storm	f. 7/2 1900
Ingeborg	f. 26/9 1902
Gusta	f. 7/5 1904
Hansa	f. 26/11 1908

De boede i Falsled på "Vesterled," hvor Cille og jeg besøgte dem i 1932. Og jeg erindrere onkel Frederik som en flot slank herre, og tante Ane som en smuk statelig dame, der fra tidligt forår til langt hen i november måned tog sit daglige havbad i Helnæsbugten ud for Bjergkammer. Senere i 1946 – efter at onkel Frederik var død i 1940 – stod vi selv Helnæsbugten ind i vor 5 tons kragejolle "Aloha," og da var tante Ane stadigvæk Neptuns trofaste datter og besøgte ham daglig i Helnæsbugtens mere eller mindre kølige bølger, hvad hun fortsatte med næsten til sin død den 9/11 1958. Søren Bonde havde en tid forpagtet en del af kroens jord, men giftede sig så den 12. maj 1899 med Anna Hansen fra Haarby. Hun, der i parentes bemærket er min svigermor, yndede at fortælle, hvorledes hun og min svigerfar på vej hjem til Falsled fra bryllupsfesten i Haarby midt om natten gjorde holdt midt i Damsboskoven for at lytte til nattergalen i den nyudsprungne lysegrønne bøgeskov, thi det var jo efter alle Fynboeres mening netop på denne dag i året, at nattergalen lader sine første triller høre. - De gik langt ind i skoven, og selvfølgelig sang nattergalen da så smukt, endog meget smukt for de nygifte. Om den også dengang lod sine – jfr. Fynboernes bibel –

noksom bekendte 12 stemmer lyde, erindrer jeg dog ikke, at hun har omtalt. Men det er nok tænkeligt, at min svigerfar i sin lykkerus med sin unge brud i hånden har citeret Aarestrup:

”Igennem bøgeskoven
jeg dig ved hånden førte.
Det var så grønt og køligt,
vi nattergalen hørte.”

Nogle få år efter købte Søren Bonde selv jord og omkring 1907 – 1908 købte han endvidere den nedlagte Falsled Skole, som han lod indrette til stuehus. Han lod derefter opføre en ladebygning med tilhørende heste- og kostald. Og da

der til den gamle skole i forvejen hørte grisestald, havde han nu et samlet gårdkompleks, der fik navnet ”Bimosegaard.”

Også de fik en børneflokk:

Ove f. 3/3 1901

Anna Cæcilie f. 27/12 1903

Dagmar f. 28/11 1905

Marie f. 5/2 1907

Hans f. 7/10 1913

Med skyldig hensyntagen til min kone, Anna Cæcilie (kaldet Cille), skal jeg dog også her nævne, at Hans den IV's smukke datter Hansa for ikke så lang tid siden skrev: ”Jeg erindrer onkel Bonde som en meget dygtig landmand og den smukkeste og den flotteste af alle mine onkler.”

Den ældste af ungarlene, Peter Hansen blev salgschef for Korsør Margarine og giftede sig i 1900 med Mariane Hillers fra Odense. Peter og Mariane slog sig ned i Skanderborg, hvor jeg selv har trådt mine barnesko og tydeligt husker, hvorledes ”Korsør Hansen” vandt alle barnehjertes ved med rund hånd at uddele små runde spejle og viste os, hvorledes vi kunne telegrafere til hinanden ved at blinke med spejlene.

I deres ægteskab var følgende børn:

Anna Cecilie f. 12/12 1901

Ebba f. 13/1 1904

Inger f. 26/12 1908

Hans f. 20/6 1912

Inger var i min drengetid endnu kun en lille stump, men Anna og Ebba husker jeg tydeligt som et par meget smukke piger, som ikke så få af vi drenge i det skjulte sværmede inderligt og stærkt for.

Nå, men vi må vende tilbage til kroen, selvom det, der er tilbage at fortælle, ikke hører til den del af kroens historie, som kan varme hjertet på en stor beundrer af den gamle historiske institution.

I Hans den V's ægteskab med Ane Dorthea var, som før nævnt, to børn: Inger, der blev gift med møller Ploug på Grubbe Mølle og sønnen Hans.

En stor sorg blev kromanden og hans kone ikke sparet for. Sønnen, der ejede en lille sejlbad og var en ivrig sejlsportsmand, kuldsejlede i 1908 under sejlads i Lillebælt, hvor liget drev i land på østkysten af Als, hans fødeø.

Ane Dorthea var ofte syg, og i 1911 solgte Hans Hansen af Bommelund Falsled Kro til en mand fra Hindevad for en salgssum af 40.000.- kr., og Hans Hansen-familiens flere hundrede år gamle kro gled derved ud af slægtens eje. Hans Hansen afgik ved døden i 1917, og Ane Dorthea efter ham i 1921. De ligger begge begravet sammen med sønnen på **Svaninge Kirkegaard**. - Dynastiet var gået til grunde.

Falsledskipperne, de første 5 kromænds stoute venner, var jo forlængst en saga blot. Mindet om dem er dog at finde på pladsen ved den lille havn. Her har

en gammel skipper ladet opsætte et smukt gammelt anker med tilhørende mindeplade:

Med dette gamle Anker
Var det skipper Jens Jensens Tanker
At minde dig, som her nu staar
Om Falsleds Søfolk fra svundne Aar.

Kroen ligger endnu, hvor den har ligget i århundreder. Men en tiltrængt modernisering af dens indre har – trods øjensynlig ubegrænsede pengemidler – været så hårdhændet, at man ved et besøg kan opleve et slående eksempel på, hvorledes en forfinet smag kan virke som en kulturel nedbrydning.- Ak, ja! Som Hans den III yndede at sige: ”Den sidste, der går, lukker døren efter sig.”

Slutning.

Ja, det var så slutningen på Falsleds Kongerække. Dynastiet er gået til grunde, som så mange andre dynastier i det 20. århundrede. Men med de skiftende generationers mange børn kan det ikke fejle, at der både i Falsled og rundt omkring i verden sidder mange efterkommere, der i ledige stunder mindes, hvad forældre og bedsteforældre har fortalt herom. Den sidste af den nulevende slægt, Hans den IV's vidunderlige datter Hansa, en nu 99-årig gammel dame, - i øvrigt den sidste i slægten, der blev født på kroen – har givet sine minder mæle i følgende citat fra Johanne Luise Heibergs bog, ”Et Liv genoplevet i Erindringen:”

”De samle sig lig underfulde Drømme,
De rige Minder fra en svunden Vaar.
Lig gyldne Skyer, som paa Himlen svømme.
Skønt Solen under Horisonten staar.”

Og en anden af Hans den III's børnebørn, Arne Storm Hansen, Falsled, har sammenfattet minderne i følgende korte, men smukke udtalelse:

”Det begyndte altsammen med kroen.”

Kilder.

- Ole Cumlin-Pedersen.....Helnæs-spærringen. Fynske Minder 1973.
- Bent Rying.....Sydfyn med omliggende Øer.
- Johs. Olsen..... Den sydfynske Sejlskibsfarts Historie.
- Holger Rasmussen.....Kvaseskipper fra Bøjden.
- Peter Hansen.....Familien Hans Hansens stamtavle. Lånt af
Arne Storm Hansen, Falsled.
- Kaptajn Gorm Mikkelsen...Regnskabsbog. Lånt af Arne Storm Hansen, Falsled.
- Familiebreve.....Lånt af madame Inger Leduc, Anglars,
Juillac, Luzech, Frankrig.
- Henrik Preutz Nielsen..... Falsled Kro gennem 500 år. Indlæg i
Falsledposten 1973.
- Elna Edelsteen..... Kromanden var Falsleds kornhandler.
Indlæg i Dansk Familieblad nr. 47.
- Edvard Andersen..... Fynsk skippermiljø søges nu bevaret.
Indlæg i Morgenposten 7/9 1975.
- Ruben Hansen..... Kromand Hans Hansens rejse til England i 1865.
Indlæg i Faaborg Avis 17/5 1977.
- Kaj Mehr..... Statschefernes kro, som den var engang.
Indlæg i Faaborg Avis 9/9 1978.
- Skibslister.....Fotokopier af Ole Mortensøns og Hans Krogs bog
om gamle huse og gårde i Falsled.
Velvilligt stillet til rådighed af Kaj Mehr, Faaborg.
- Korrespondance og samtaler med Arne Storm Hansen, Falsled.
- Masser af oplysninger fra min kone.

Tilføjelser til "Falsleds Kongerække 1777 – 1911"

Historien er afskrevet præcist efter originalen af Mogens Johansson, gift med Anna-Marie Bonde, oldebarn af Hans den IV.

Om forfatteren

Niels Kristian Junker Jacobsen var gift med Anna Cecilie Hansen, barnebarn af Hans den IV. Junker, som han blev kaldt i familien, er født i St. Pauls Sogn i Århus d. 11. december 1903, men voksede op i Skanderborg. Han tjente i Livgarden 1923-38 med sluttitel af officiant og var her (formentlig) soldaterkammerat med sin senere svoger Ove Bonde Pfeil Hansen. Junker blev i 1938 forvalter på Spangsbjerg Sanatorium og var 1940-70 chef for sygehuset i Nykøbing F., først med titel af inspektør, senere sygehusdirektør.

Anna Cecilie og Niels Kristian Junker Jacobsen.

Kommentarer og rettelser

I teksten angiver baggrundsfarven , at der er en rettelse eller tilføjelse.

Side 6.

De blev gift d. 30. maj 1781 i Vester Hæsing kirke.

Faderen Hans Petersen var husmand og skytte.

De to sidste døtre var Anne Margrethe Hansdatter, døbt 13/3 1782 og Karen Hansdatter, døbt 16/8 1795.

Side 9.

Stine (Anne Kirstine) f. 19/9 1820.

Ane Dorthea f. 10/6 1825.

Hansine f. 20/7 1827.

Side 11.

Hans den II og Ane Dorthea Hansdatters gravsten på Svanninge Kirkegård lapidarium.

Side 12.

Ane Marie Cicilie f. 28/8 1846 (mangler i oversigten).

Ane Dorthea f. 12/6 1849 d. 9/6 1921.

Sørine Josephine f. 2/3 1854 d. 19/10 1926.

Side 18.

”Egelyst”, Landevejen 101, Falsled i 2023.

Side 19.

Side 20.

Hans den III og Ane Cæcilie Bondes
gravsten på Svanninge
Kirkegårds lapidarium.

Side 26.

Inger Margrethe f. 7/11 1876 d. 20/7 1956.
Hans f. 29/8 1879 d. 10/11 1906.

Side 27.

Vielsen var d. 12, maj 1901.

Side 29.

Ove f. 3/3 1902.

*Ane Dorthea og Hans den V Hansens familiegravsted på Svanninge
Kirkegård*